

אשכול ירושה ושטרות

חוק הירושה, התשכ"ה-1965

חוק הירושה, התשכ"ה-1965¹

פרק ראשון: הוראות כלליות

1. במות אדם עובר עזבונו ליורשיו. **הירושה**
2. היורשים הם יורשים על פי דין או זוכים על פי צוואה; הירושה היא על פי דין זולת במידה שהיא על פי צוואה. **היורשים**
3. (א) כל מי שהיה בחיים במות המוריש כשר לרשת אותו.
(ב) מי שנולד תוך 300 יום לאחר מות המוריש, דינו כדין מי שהיה בחיים במות המוריש, זולת אם הוכח שהורתו היתה אחרי כן.
(ג) לענין זכויות הירושה של ילד אין נפקא מינה אם בשעת לידתו היו הוריו נשואים זה לזה, ואם לא. **כשירות לרשת: בני-אדם**
4. תאגיד כשר לרשת אם במות המוריש היה כשר לזכות בנכסים או אם נעשה כשר לזכות בנכסים תוך שנה ממתן צו קיום הצוואה; בית-המשפט רשאי להאריך תקופה זו בשנה נוספת. **כשירות לרשת: תאגידים**
5. (א) אלה פסולים לרשת את המוריש:
(1) מי שהורשע על שגרם במתכוון למותו של המוריש או שניסה לגרום למותו;
(2) מי שהורשע על שהעלים או שהשמיד את צוואתו האחרונה של המוריש, או שאיף אותה, או שתבע על פי צוואה מאויפת.
(ב) מי שהורשע על שניסה לגרום למות המוריש והמוריש מחל לו, בכתב או על-ידי עשיית צוואה לטובתו, חוזר ונעשה כשר לרשת את המוריש. **פסלות לרשת**
6. (א) לאחר מות המוריש וכל עוד לא חולק העזבון רשאי יורש, בהודעה בכתב לרשם לעניני ירושה, או לבית המשפט כאשר הענין הועבר אליו לפי סעיף 67א, להסתלק מחלקו בעזבונו, כולו או מקצתו או ממנה שהוא זכאי לה על פי צוואה, כולה או מקצתה.
(ב) מי שהסתלק מחלקו בעזבונו, רואים אותו במידה שהסתלק כאילו לא היה יורש מלכתחילה; אין הסתלקות לטובת אדם אחר, אלא לטובת בן-זוגו, ילדו או אחיו של המוריש.
(ג) הסתלקות של קטין ושל מי שהוכרז פסול-דין טעונה אישור בית-המשפט.
(ד) הסתלקות על תנאי - בטלה. **הסתלקות היורש מזכותו בעזבונו (תיקונים: התשמ"ה, התשנ"ה)**

1. ס"ח 446, התשכ"ה, עמ' 63.

תיקונים: ס"ח 573, התשכ"ט (27.7.1969), עמ' 249;

ס"ח 712, התשל"ג (3.8.1973), עמ' 269;

ס"ח 796, התשל"ו (12.2.1976), עמ' 98;

ס"ח 806, התשל"ו (9.4.1976), עמ' 155 [התשל"ו (מס' 2)];

ס"ח 813, התשל"ו (11.6.1976), עמ' 196 [התשל"ו (מס' 3)];

ס"ח 1000, התשמ"א (28.1.1981), עמ' 82;

ס"ח 1140, התשמ"ה (3.4.1985), עמ' 80 (התיקון חל גם על ירושתו של מי שמת לפני פרסומו, ובלבד

שביום פרסומו לא ניתן עדיין צו ירושה או צו קיום המצהיר על זכויות יורשיו);

ס"ח 1537, התשנ"ה (7.8.1995), עמ' 398;

ס"ח 1670, התשנ"ח (30.6.1998), עמ' 240-244 (ראה הוראות מעבר בסעיף 28 לחוק הירושה (תיקון מס'

7), התשנ"ח-1998, בעמ' 7582 להלן) (ת"ט בס"ח 1693, התשנ"ט, עמ' 27);

ס"ח 1930, התשס"ד (11.3.2004), עמ' 313;

ס"ח 2017, התשס"ה (1.8.2005), עמ' 714 (ת"ט בס"ח 2038, התשס"ו, עמ' 55);

ס"ח 2370, התשע"ב (23.7.2012), עמ' 523. הצ"ח - כנסת 459, התשע"ב, עמ' 164;

ס"ח 2550, התשע"ו (11.4.2016), עמ' 832. הצ"ח - ממשלה 890, התשע"ה, עמ' 2;

ס"ח 2596, התשע"ז (10.1.2017), עמ' 330. הצ"ח - כנסת 665, התשע"ז, עמ' 12.

(ה) בחוק זה, "רשם לענייני ירושה" - כמשמעותו בסעיף 65א.

7. (א) לאחר מות המוריש וכל עוד לא חולק העזבון רשאי יורש, בהסכם שבכתב, להעביר או לשעבד את חלקו בעזבון, כולו או מקצתו, ורשאים נושי הירושה לעקל חלקו בעזבון.
(ב) העברה ושעבוד כאמור מצד קטין ומצד מי שהוכרז פסול-דין טעונים אישור בית-המשפט.
(ג) העברה, שיעבוד או עיקול כאמור אינם מקנים זכויות אלא כדי המגיע ליורש בחלוקת העזבון; הם שוללים מן היורש את הזכות להסתלק מחלקו בעזבון.
(ד) זכותו של יורש בנכס מסויים מנכסי העזבון אינה ניתנת להעברה, לשיעבוד או לעיקול כל עוד לא חולק העזבון.

עיסקאות אחרות בזכות היורש

8. (א) הסכם בדבר ירושתו של אדם וויתור על ירושתו שנעשו בחייו של אותו אדם - בטלים.
(ב) מתנה שאדם נותן על מנת שתוקנה למקבל רק לאחר מותו של הנותן, אינה בת-תוקף אלא אם נעשתה בצוואה לפי הוראות חוק זה.

עיסקאות בירושה עתידה

8.4¹. (א) בני זוג רשאים לערוך צוואות מתוך הסתמכות של בן הזוג האחד על צוואת בן הזוג האחר; צוואות כאמור יכולות להיעשות בין אם הזוכה על פי כל אחת מהצוואות הוא בן הזוג ובין אם הוא גורם שלישי, בין בשני מסמכים שנערכו באותה עת ובין במסמך אחד (בסעיף זה - צוואות הדדיות).

צוואות הדדיות (תיקון התשס"ה)

(ב) לביטול צוואה הדדית לא יהיה תוקף אלא אם כן יתקיים אחד מאלה:

(1) בחייהם של שני בני הזוג - המצווה המבקש לבטל את צוואתו ימסור הודעה בכתב על ביטול הצוואה למצווה השני; נמסרה הודעה כאמור, בטלות הצוואות ההדדיות של שני המצווים;
(2) לאחר מות אחד מבני הזוג -

(א) כל עוד לא חולק העיזבון - בן הזוג שנוטר בחיים ומבקש לבטל את צוואתו יסתלק שלא לטובתו, לטובת ילדו או לטובת אחיו של המוריש, מכל מנה או מכל חלק בעיזבון שהוא אמור לקבל לפי הצוואה ההדדית של המצווה שמת;
(ב) לאחר חלוקת העיזבון - בן הזוג שנוטר בחיים ומבקש לבטל את צוואתו ישיב את כל שירש לפי הצוואה ההדדית לעיזבון, ואם השבה בעין בלתי אפשרית או בלתי סבירה - ישיב את שווי המנה או החלק בעיזבון שירש.

(ג) הוראות סעיף קטן (ב) יחולו אם אין בצוואות ההדדיות הוראה אחרת, ואולם הוראה השוללת לחלוטין את הזכות לבטל את הצוואה בחיי שני בני הזוג - בטלה.

9. (א) מתו שניים או יותר ולא נקבע מי מהם מת תחילה, יהיו הזכויות בעזבונו של כל אחד מהם לפי כללים אלה:

שניים שמתו באחד

(1) היה אחד התובעים יורש-ודאי ותובע אחר היה יורש-ספק, עדיף התובע שהוא יורש-ודאי;

(2) היו שני התובעים יורשי-ספק, עדיף התובע שהוא בן-זוגו או קרובו של המוריש שאת עזבונו מחלקים;

(3) בין תובעים אחדים באותה דרגת-עדיפות יחולק העזבון, באין צוואה, לפי כללי החלוקה שבירושה על פי דין.

(ב) בסעיף זה, "יורש-ודאי" - מי שהיה יורש בין אם האחד ובין אם האחר מת תחילה; "יורש-ספק" - מי שהיה יורש רק אם אחד מהם מת תחילה.

1. סעיף 8 לחוק הוסף בתיקון התשס"ה ונקבע כי הוראותיו לא יפגעו בתוקפן של צוואות שנעשו "לפניו" (החוק פורסם ביום 1.8.05).

פרק שני: ירושה על פי דין

10. יורשים על פי דין הם:
(1) מי שהיה במות המוריש בן-זוג;
(2) ילדי המוריש וצאצאיהם, הוריו וצאצאיהם, הורי-הוריו וצאצאיהם (בחוק זה - קרובי המוריש);
זכויות הירושה שלהם יהיו לפי האמור בפרק זה.
11. (א) בן-זוג של המוריש נוטל את המיטלטלין, כולל מכונת נוסעים, השייכים, לפי המקובל ולפי הנסיבות, למשק הבית המשותף, ונוטל משאר העזבון -
(1) אם הניח המוריש ילדים או צאצאיהם או הורים - חצי;
(2) אם הניח המוריש אחים או צאצאיהם או הורי הורים - שני שלישים, ובלבד שאם ערב מותו של המוריש היה בן-הזוג נשוי לו שלוש שנים או יותר וגר עמו אותה שעה בדירה הכלולה, כולה או חלקה, בעזבונו, יטול בן-הזוג את כל חלקו של המוריש בדירה האמורה, ושני שלישים מהנותר משאר העזבון.
(ב) אם לא הניח המוריש קרוב מן המנויים בסעיף קטן (א), יורש בן הזוג את העזבון כולו.
(ג) המגיע לבן-זוג על פי עילה הנובעת מקשר האישות, ובכלל זה מה שאשה מקבלת על פי כתובה, ינוכה מחלקו בעזבונו; הוראה זו לא תחול על מה שמגיע לבן-זוג לפי חוק יחסי-ממון בין בני-זוג, התשל"ג-1973, או לפי הסכם-ממון כמשמעותו באותו חוק, ואינה באה לפגוע בזכותו של בן-זוג לקבל מן העזבון מה שהמוריש קיבל לרגל הנישואין על מנת להחזירו כשיפקעו.
- 12.¹ ילדי המוריש קודמים להוריו, הוריו קודמים להורי-הוריו.
סדר העדיפות בין קרובי המוריש (תיקון התשל"ז)
13. ילדי המוריש חולקים ביניהם בשווה, וכן חולקים הורי המוריש ביניהם והורי-הוריו ביניהם.
החלקים בעזבונו
14. (א) ילדו של מוריש שמת לפניו והשאיר ילדים, הילדים יורשים במקומו, ועל דרך זו יורשים ילדים של כל אחד מקרובי המוריש שמת לפניו; הוראות אלה לא יחולו כאשר המוריש הניח בן-זוג וכן הורים או הורי הורים כאמור בסעיף 11(א), או אחד מאלה.
(ב) ילדים היורשים לפי סעיף קטן (א) חולקים ביניהם בשווה מה שירשו בדרך זו.
חליפיו של יורש (תיקון התשמ"ה)
15. מי שנמצא פסול לרשת או שהסתלק מחלקו בעזבונו שלא לטובת בן-זוג, ילדו או אחיו של המוריש, חלקו מתוסף לשאר היורשים על פי חלקיהם.
יורש פסול ויורש שהסתלק (תיקון התשמ"ה)
16. (א) מי שאומץ כדין יורש את מאמצו כאילו היה ילדו, וכן יורשים את המאמץ צאצאי המאומץ; המאמץ יורש את המאומץ כאילו היה הורהו.
(ב) המאומץ וצאצאיו זוכים על פי דין בעזבונו של קרובי המאמץ כאילו היו יורשים, וקרובי המאמץ זוכים על פי דין בעזבונו של המאומץ כאילו היו יורשים.
(ג) המאומץ וצאצאיו יורשים את קרובי המאומץ, אולם הורי המאומץ והורי-הוריו וצאצאיהם אינם יורשים את המאומץ.

1. תיקון התשל"ז (ביטול זכות ההורים לששית מן העזבונו) יחול גם על ירושתו של מי שמת לפני תחילתו, ובלבד שביום תחילת התיקון (12.2.1976) לא ניתן עדיין צו ירושה המצהיר על זכויות יורשיו (סעיף 2 לתיקון).

17. (א) באין יורש לפי הסעיפים 10 עד 16, תירש המדינה כיורשת על פי דין.
(ב) מה שירשה המדינה לפי סעיף זה ישמש למטרות חינוך, מדע, בריאות וסעד, אולם רשאי שר האוצר להעניק מנכסי העזבון או לשלם, בתחום שויים של נכסי העזבון שהגיעו לידי המדינה אחרי סילוק חובות העזבון, תשלום חד-פעמי או תשלומים חוזרים -
(1) לאדם שערב מות המוריש היה מחסורו על המוריש;
(2) לאדם או לתאגיד שערב מות המוריש היה מחסורו של המוריש עליו;
(3) לבן-משפחתו של המוריש או של בן-זוג שאינו מירשיו על פי דין.

פרק שלישי: ירושה על פי צוואה
סימן א': צורת הצוואה

18. צוואה נעשית בכתב-יד, בעדים, בפני רשות או בעל-פה. **צורות הצוואה**
19. צוואה בכתב-יד תיכתב כולה ביד המצווה, תישא תאריך כתוב בידו ותיחתם בידו. **צוואה בכתב יד**
20. צוואה בעדים תהיה בכתב, תצויין בתאריך ותיחתם ביד המצווה בפני שני עדים לאחר שהצהיר בפניהם שזו צוואתו; העדים יאשרו באותו מעמד בחתימת-ידם על פני הצוואה שהמצווה הצהיר וחתם כאמור. **צוואה בעדים**
21. (א) מי שעשה צוואה בכתב-יד או בעדים רשאי להפקידה אצל רשם לעניני ירושה; ההפקדה תהיה במסירת הצוואה על-ידי המצווה עצמו לרשם לעניני ירושה.
(ב) צוואה שהופקדה ונשמרה בפקדון לפי סעיף זה עד מותו של המצווה תהיה ראויה לכאורה שהאדם הנקוב בה כמצווה עשה את הצוואה ושנעשתה לכל המאוחר ביום ההפקדה.
(ג) אין בסעיף זה כדי לגרוע מזכותו של המצווה לקבל בחזרה בכל עת צוואה שהפקיד. **הפקדת צוואה (תיקונים: התשנ"ה, התשנ"ח)**
22. (א) צוואה בפני רשות תיעשה על-ידי המצווה באמירת דברי-הצוואה בעל פה בפני שופט, רשם של בית-משפט, או רשם לעניני ירושה, או בפני חבר של בית-דין דתי, כמשמעותו בסעיף 155, או בהגשת דברי-הצוואה בכתב, על-ידי המצווה עצמו, לידי שופט או רשם של בית משפט, רשם לעניני ירושה או חבר בית-דין דתי כאמור.
(ב) דברי-הצוואה כפי שנרשמו על-ידי השופט, הרשם של בית המשפט, הרשם לעניני ירושה או חבר בית-הדין הדתי או כפי שהוגשו לידו, ייקראו בפני המצווה, הוא יצהיר שזו צוואתו, והשופט, הרשם של בית המשפט, הרשם לעניני ירושה או חבר בית-הדין הדתי יאשר על פני הצוואה שהיא נקראה ושהמצווה הצהיר כאמור.
(ג) נכתבה הצוואה בלשון שהמצווה אינו שומע, תיקרא בפניו בתרגום ללשון שהוא שומע, והמתרגם יאשר זאת על פני הצוואה.
(ד) במקום קריאת הצוואה או תרגומה בפני המצווה יכולה לבוא קריאתה או קריאת תרגומה על-ידי המצווה עצמו.
(ה) צוואה שנעשתה בפני רשות מותר להפקידה אצל רשם לעניני ירושה.
(ו) צוואה בפני רשות תהיה ראויה לכאורה שהאדם הנקוב בה כמצווה עשה את הצוואה ושנעשתה ביום ובמקום הנקובים בה כיום העשיה ומקומה.
(ז) לענין סעיף זה דין נוטריון כדין שופט. **צוואה בפני רשות (תיקונים: התשנ"ה, התשנ"ח)**
23. (א) שכיב-מרע וכן מי שרואה עצמו, בנסיבות המצדיקות זאת, מול פני המוות, רשאי לצוות בעל פה בפני שני עדים השומעים לשונו. **צוואה בעל-פה (תיקונים: התשנ"ה, התשנ"ח)**

(ב) דברי המצווה, בציון היום והנסיבות לעשיית הצוואה, יירשמו בזכרון-דברים שיחתם בידי שני העדים ויופקד על ידיהם אצל רשם לעניני ירושה; רישום, חתימה והפקדה כאמור ייעשו ככל האפשר בסמוך לאחר שניתן לעשותם.
(ג) צוואה בעל פה בטלה כעבור חודש ימים לאחר שחלפו הנסיבות שהצדיקו עשייתה והמצווה עודנו בחיים.

24. קטין ומי שהוכרז פסול-דין אינם כשרים להיות עדים לעשיית צוואה לפי סימן זה. **פסלות עדים**

25. (א) התקיימו מרכיבי היסוד בצוואה, ולא היה לבית המשפט ספק כי היא משקפת את רצונו החופשי והאמיתי של המצווה, רשאי הוא, בהחלטה מנומקת, לקיימה אף אם נפל פגם בפרט מן הפרטים או בהליך מן ההליכים המפורטים בסעיפים 19, 20, 22 או 23 או בכשרות העדים, או בהעדר פרט מן הפרטים או הליך מן ההליכים כאמור.

(ב) בסעיף זה "מרכיבי היסוד בצוואה" הם:

- (1) צוואה בכתב יד כאמור בסעיף 19 הצוואה כולה כתובה בכתב ידו של המצווה;
- (2) צוואה בעדים כאמור בסעיף 20 - הצוואה בכתב והמצווה הביאה בפני שני עדים;
- (3) צוואה בפני רשות כאמור בסעיף 22 - הצוואה נאמרה בפני רשות או הוגשה לרשות, על ידי המצווה עצמו;
- (4) צוואה בעל פה כאמור בסעיף 23 - הצוואה נאמרה על ידי המצווה עצמו בפני שני עדים השומעים את לשונו בעת שהיה שכיב מרע או בעת שראה את עצמו, בנסיבות המצדיקות זאת, מול פני המוות.

סימן ב': תוקף הצוואה

26. צוואה שנעשתה על-ידי קטין או על-ידי מי שהוכרז פסול-דין או שנעשתה בשעה **כשרות לצוות** שהמצווה לא ידע להבחין בטיבה של צוואה - בטלה.

27. (א) התחייבות לעשות צוואה, לשנותה או לבטלה או שלא לעשות אחת מאלה - אינה **חופש לצוות** תופסת.
(ב) הוראת-צוואה השוללת או מגבילה את זכות המצווה לשנות את הצוואה או לבטלה - בטלה.

28. (א) אין צוואה נעשית אלא על ידי המצווה עצמו. **הצוואה - מעשה אישי**
(ב) הוראת-צוואה התולה תקפה ברצונו של אדם שאינו המצווה - בטלה.

29. אין המצווה יכול למסור לאחר את קביעת האדם שיזכה מן העזבון או את קביעת החלק **מסירת קביעה ופמכות בחירה** היחסי או המנה שאדם יזכה בהם; אולם, אם ציין המצווה בצוואה אנשים שמתוכם יש לבחור זוכה, או ציין נכסים שמתוכם יש לבחור מנה, רשאי לבחור מי שהמצווה קבעו לכך בצוואתו; ואם לא קבע המצווה, או שקבע והבחירה לא נעשתה תוך זמן סביר, יבחר בית-המשפט או אדם שיקבע בית-המשפט.

30. (א) הוראת-צוואה שנעשתה מחמת אונס, איום, השפעה בלתי-הוגנת, תחבולה או **אונס, איום וכו'** תרמית - בטלה.

(ב) הוראת-צוואה שנעשתה מחמת טעות - אם אפשר לקבוע בבירור מה היה המצווה מורה בצוואתו אילמלא הטעות, יתקן בית-המשפט לפי זה את דברי-הצוואה; אם אי-אפשר לעשות כן - בטלה הוראת-הצוואה.

31. עברה שנה מהיום שהאונס, האיום, ההשפעה הבלתי-הוגנת או התחבולה חדלו לפעול על המצווה, או מהיום שנודע למצווה על התרמית או הטעות, והיה בידי המצווה לבטל את הצוואה ולא עשה כן, לא יהיה עוד באותו פגם כדי ביטול הוראת הצוואה או תיקונה.

אי-ביטול של צוואה פגומה

32. נפלה בצוואה טעות-סופר או טעות בתיאורו של אדם או של נכס, בתאריך, במספר, בחשבון או כיוצא באלה, ואפשר לקבוע בבירור את כוונתו האמיתית של המצווה, יתקן את הטעות הרשם לעניני ירושה, או בית המשפט כאשר הענין הועבר אליו לפי סעיף 67א.

טעות סופר וכו' (תיקון התשנ"ה)

33. הוראת-צוואה שאין לראות מתוכה למי ציווה המצווה או מה ציווה או שאין להבין משמעותה - בטלה.

צוואה שתומה וכו'

34. הוראת-צוואה שביצועה בלתי-חוקי, בלתי-מוסרי או בלתי-אפשרי - בטלה.

צוואה בלתי חוקית וכו'

35. הוראת-צוואה, פרט לצוואה בעל-פה, המזכה את מי שערך אותה או היה עד לעשייתה או לקח באופן אחר חלק בעריכתה, והוראת-צוואה המזכה בן-זוגו של אחד מאלה - בטלה.

צוואה לטובת עדים וכו'

36. (א) המצווה רשאי לבטל צוואתו, אם על ידי ביטול במפורש באחת הצורות לעשיית צוואה, ואם על ידי השמדת הצוואה; השמיד המצווה את הצוואה, חזקה עליו שהתכוון בכך לבטלה.

ביטול על ידי המצווה

(ב) צוואה חדשה, אף אם אין בה ביטול מפורש של צוואה קודמת, רואים אותה כמבטלת את הקודמת במידה שהוראות הצוואה החדשה סותרות את הוראות הצוואה הקודמת, זולת אם אין בצוואה החדשה אלא הוספה על האמור בצוואה הקודמת.

37. לענין סימן זה "הוראת-צוואה" - גם הצוואה כולה, חלק ממנה ותנאי מתנאיה במשמע.

תחולה

38. (א) נקבע בצוואה דבר בלתי-חוקי, בלתי-מוסרי או בלתי-אפשרי כתנאי לזכיה או כחיוב לפי סעיף 45, בטל התנאי או החיוב, ואין בכך כדי לבטל את הזכיה שהיתה מותנית או שהחיוב היה מוטל עליה.

ביטול מקצת הצוואה

(ב) בטלים חלק, הוראה או תנאי של צוואה שלא כאמור בסעיף-קטן (א), אין בכך כדי לבטל שאר חלקיה, הוראותיה או תנאיה אלא במידה שנראה לבית-המשפט שהם קשורים קשר בל ינתק במה שבטל או שהמצווה לא היה רוצה בהם בלעדיו.

39. אין לתבוע זכויות על פי צוואה ואין להיזקק לה כצוואה אלא אם ניתן עליה צו-קיום לפי הוראות הפרק החמישי.

הצורך בצו קיום צוואה

סימן ג': הוראות הצוואה

40. אדם רשאי לצוות לאחד או לאחדים -
(1) כל עזבונו או חלק יחסי מכל עזבונו;
(2) נכס מנכסי עזבונו או טובת-הנאה מעזבונו (בחוק זה - מנה).

נושא הצוואה

41. (א) המצווה רשאי לצוות לשניים על מנת שיזכה השני אם לא זכה הראשון; השני יזכה אם מת הראשון לפני המצווה או שנמצא פסול לרשת או שהסתלק מן המגיע לו שלא לטובת בן-זוגו, ילדו או אחיו של המוריש.
(ב) זכה השני, דינו כדין מי שהמצווה ציווה לו לכתחילה.
(ג) על דרך זו רשאי המצווה לצוות גם ליותר משניים.
42. (א) המצווה רשאי לצוות לשניים על מנת שיזכה השני אחרי הזכה הראשון; השני יזכה במות הראשון או בהתקיים התנאי או בהגיע המועד שנקבע לכך בצוואה, הכל לפי המוקדם יותר.
(ב) הראשון רשאי לעשות במה שקיבל כבתוך שלו, והשני לא יזכה אלא במה ששייר הראשון; אולם אין הראשון יכול לגרוע מזכותו של השני על ידי צוואה.
(ג) השני יזכה אם היה כשר לרשת את המצווה בשעת זכייתו, אף אם לא היה כשר לכך במות המצווה; מת השני לפני שעת זכייתו או שנמצא פסול לרשת או שהסתלק מן המגיע לו, הוראת הצוואה לטובתו מתבטלת.
(ד) הוראת-צוואה על דרך זו ליותר משניים - בטלה, זולת הוראה לטובתו של מי שהיה בחיים בשעת עשיית הצוואה.
43. (א) המצווה רשאי לצוות שיורש יזכה בהתקיים תנאי או בהגיע מועד.
(ב) לא נתקיים התנאי או לא הגיע המועד לפני מות המצווה, יתנהל העזבון על ידי מנהל עזבון עד שיתקיים התנאי או שיגיע המועד או עד שיתברר שהתנאי לא יוכל עוד להתקיים; והוא הדין כשציווה המצווה לתאגיד שעדיין אינו כשר לרשת בהתאם לסעיף 4.
(ג) לא קבע המצווה מי יזכה אם יתברר שהתנאי לא יוכל עוד להתקיים, יזכו היורשים על פי דין.
44. (א) המצווה רשאי לצוות שיורש יחדל מלזכות בהתקיים תנאי או בהגיע מועד.
(ב) לא קבע המצווה מי יזכה בהתקיים התנאי או בהגיע המועד, יזכו יורשיו על פי דין כיורשים אחרי אותו יורש בהתאם להוראות סעיף 42.
45. המצווה רשאי להורות בצוואתו דבר שיורש יהיה חייב לעשותו, או להימנע מעשותו, במה שקיבל מן העזבון; מילוויו של חיוב כזה יכול לדרוש כל מי שמעוניין במילוויו, ואם היה בדבר ענין לציבור - גם היועץ המשפטי לממשלה או בא-כוחו.
46. ציווה המצווה חלק יחסי מכל עזבונו לאחד מיורשיו על פי דין, יבוא חלק זה במקום המגיע לאותו יורש על פי דין ולא בנוסף לכך.
47. ציווה המצווה מנה למי שיורש על פי דין או למי שזוכה בחלק יחסי מכל העזבון על פי הצוואה, תבוא המנה בנוסף על החלק בעזבון ולא במקומו.
48. ציווה המצווה לאחדים ולא קבע חלקיהם, יחלקו בשווה.
49. זוכה על פי צוואה שמת לפני המצווה, ולא קבע המצווה אדם אחר שיזכה במקומו - אם בשעת מות המצווה נשאר צאצאים של אותו זוכה, יזכו הם לפי כללי החלוקה שבירושה על פי דין; בכל מקרה אחר הוראת הצוואה לטובת אותו זוכה מתבטלת.

50. זוכה על פי צוואה שנמצא פסול לרשת או שהסתלק מן המגיע לו, שלא לטובת בן-זוגו, ילדו או אחיו של המוריש, ולא קבע המצווה אדם אחר שיזכה במקומו, הוראת הצוואה לטובתו מתבטלת.
- יורש פסול ויורש שהסתלק (תיקון התש"ה)
51. (א) ציווה המצווה נכס מסויים, יזכה בו הזוכה כמות שהיה הנכס במות המצווה.
(ב) אין הזוכה זכאי לדרוש מן היורשים האחרים סילוקו של שעבוד ששועבד בו הנכס על ידי המצווה.
(ג) אין הזוכה זכאי לפיצוי מן היורשים האחרים אם במות המצווה לא היה הנכס בין נכסיו.
(ד) פירות הנכס ויציאותיו עד מות המצווה הם לחשבון העזבון; מאז ואילך הם לחשבון של הזוכה, זולת אם זכה בנכס במועד מאוחר יותר.
- מנה של נכס מסויים
52. ציווה המצווה נכס בלתי-מסויים, זכאי הזוכה לנכס מסוג בינוני. 4280
- מנה של נכס בלתי מסויים
53. הוראות הסעיפים 41 עד 52, פרט לסעיף 42(ד), חלות במידה שאין בצוואה הוראות אחרות.
- כפיפות להוראות הצוואה
54. (א) מפרשים צוואה לפי אומד-דעתו של המצווה כפי שהיא משתמעת מתוך הצוואה, ובמידה שאינה משתמעת מתוכה - כפי שהיא משתמעת מתוך הנסיבות.
(ב) צוואה הניתנת לפירושים שונים, הפירוש המקיים אותה עדיף על פירוש שלפיו היא בטלה.
(ג) צוואה יכול שתהיה בלשון מתנה, מחילה או הודאה או בכל לשון אחרת.
- פירוש הצוואה
55. איש ואשה החיים חיי-משפחה במשק-בית משותף אך אינם נשואים זה לזה, ומת אחד מהם ובשעת מותו אף אחד מהם לא היה נשוי לאדם אחר, רואים את הנשאר בחיים כאילו המוריש ציווה לו מה שהנשאר בחיים היה מקבל בירושה על פי דין אילו היו נשואים זה לזה, והוא כשאין הוראה אחרת, מפורשת או משתמעת, בצוואה שהשאיר המוריש.
- מעין צוואה

פרק רביעי: מזונות מן העזבון

56. הניח המוריש בן-זוג, ילדים או הורים והם זקוקים למזונות, זכאים הם למזונות מן העזבון לפי הוראות פרק זה, בין בירושה על פי דין ובין בירושה על פי צוואה.
- הזכות למזונות
57. (א) הזכות למזונות היא -
(1) לבן-זוגו של המוריש - כל זמן אלמנותו, אולם רשאי בית-המשפט לתת מענק חד-פעמי לאלמנת המוריש הנישאת שנית אם נראה לבית-המשפט לעשות כן בנסיבות הענין ובשים-לב לזכויות ילדי המוריש;
(2) לילדי המוריש - עד גיל 18, לילד נכה - כל זמן נכותו, לילד שהוא חולה-נפש - כל עוד הוא חולה-נפש, ולילד עם מוגבלות שכלית-התפתחותית - כמשמעותו בחוק הסעד (טיפול באנשים עם מוגבלות שכלית-התפתחותית), התשכ"ט-1969;
(3) לילד בגיר של המוריש שבית-המשפט ראה לפי הנסיבות שמן הראוי לקבוע לו מזונות - עד גיל 23;
(4) להורי המוריש שהדאגה לפרנסתם היתה עליו ערב מותו - כל ימי חייהם.
(ב) בן-זוג שערב מות המוריש נשללה ממנו זכותו לקבל מזונות ממנו, אינו זכאי למזונות מעזבונו.
- גדרי הזכות למזונות (תיקונים: התשכ"ט, התשע"ז)

(ג) איש ואשה החיים חיי-משפחה במשק-בית משותף אך אינם נשואים זה לזה, ומת אחד מהם ובשעת מותו אף אחד מהם לא היה נשוי לאדם אחר, זכאי הנשאר בחיים למזונות מן העזבון כאילו היו נשואים זה לזה.

(ד) ילד, לענין מזונות - לרבות ילד שנולד אחרי מות המוריש, ילד שלא מנישואין, ילד מאומץ, וכן נכד של המוריש שנתייתם לפני מות המוריש או שהאגה לפרנסתו היתה על המוריש ערב מותו ואין הוריו יכולים לספק לו מזונותיו.

58. מזונות מן העזבון - לרבות הוצאות הכשרתו של הזכאי למשלה-יד. הוצאות הבשרה למשלה יד

59. בקביעת הזכות למזונות ומידתם יתחשב בית-המשפט, בין השאר: קביעת המזונות

(1) בשווי העזבון;

(2) במה שהזכאי למזונות עשוי לקבל מן העזבון כיורש על פי דין או כזוכה על פי צוואה;

(3) ברמת-החיים של המוריש ושל הזכאי למזונות כפי שהיתה ערב מות המוריש, ובשינוי שחל בצרכיו של הזכאי עקב מות המוריש;

(4) ברכושו של הזכאי למזונות;

(5) בהכנסתו של הזכאי למזונות מכל מקור שהוא, ובלבד שלגבי בן-זוגו של המוריש לא יתחשב בית-המשפט בהכנסתו מעבודתו או ממשלח-ידו אלא במידה שהכנסה כזאת שימשה גם ערב מות המוריש לפרנסת המשפחה או לפרנסת בן-הזוג;

(6) במזונות שהזכאי יכול לקבל על פי הסעיפים 2 או 3 לחוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), התשי"ט-1959;

(7) לגבי בן-זוגו של המוריש - במה שמגיע לו על פי עילה הנובעת מקשר האישות, לרבות מה שהאשה מקבלת על פי כתובה.

60. (א) בקשה לקביעת-מזונות תוגש לבית-המשפט לפני חלוקת העזבון; אולם בית-המשפט רשאי להיזקק לבקשה שהוגשה תוך ששה חדשים לאחר חלוקת העזבון אם ראה שהנסיבות מצדיקות זאת.

(ב) בית-המשפט רשאי לפסוק מזונות למפרע החל ממות המוריש; וכן רשאי הוא לפסוק מזונות זמניים עד לגמר בירור הבקשה.

(ג) נמחק.

61. (א) בית-המשפט יקבע את סיפוק המזונות בהקצבות חוזרות, אולם רשאי הוא לקבעו בתשלום חד-פעמי או מקצתו בצורה האחת ומקצתו בצורה האחרת, אם ראה שהנסיבות מצדיקות זאת.

(ב) בית-המשפט רשאי לקבוע את הדרכים לסיפוק המזונות ובין השאר -

(1) מי יספק את המזונות ולידי מי יסופקו;

(2) הבטחת המזונות על ידי הפקדה, השקעה, ביטוח-קיצבה, שעבוד או באופן אחר.

(ג) בית המשפט רשאי להתנות את סיפוק המזונות בתנאים אם ראה שהנסיבות מצדיקות זאת.

(ד) נקבעו הקצבות חוזרות, רשאי כל צד, בכל עת, לבקש שינוי הדרכים או התנאים לסיפוקן או לבקש החלפתן בתשלום חד-פעמי.

62. (א) נקבעו מזונות, רשאי הזכאי למזונות לבקש הגדלתם ורשאים היורשים לבקש הקטנתם או ביטולם ולבקש החזרתו של תשלום חד-פעמי, כולו או מקצתו, הכל לפי הענין, אם נתגלו עובדות שהיו קיימות בשעת קביעת המזונות ולא היו ידועות למבקש אותה שעה.

(ב) נקבעו הקצבות חוזרות, רשאי הזכאי למזונות לבקש הגדלתן ורשאים הירושים לבקש הקטנתן או הפסקתן אם השתנו הנסיבות שהיו קיימות בשעת קביעתן, ובלבד שבקשה לפי סעיף-קטן זה לא תוגש לבית-המשפט לפני תום שנה מיום החלטתו הקודמת ושבת-המשפט רשאי שלא להיזקק לשינוי בנסיבות שהמבקש יכול היה לצפות מראש בשעת הדיון הקודם.

(ג) אין לחייב יורש לפי סעיף זה בתשלום מזונות אלא כדי שוויו של מה שקיבל מן העזבון, ואם קיבל מנכסי העזבון בתום-לב - כדי שוויו של מה שנשאר בידו; ואין לחייב זכאי למזונות בהחזרת תשלום חד-פעמי שקיבל, אלא כדי שוויו של מה שקיבל, ואם קיבל בתום-לב - כדי שוויו של מה שנשאר בידו.

63. (א) לא היה בעזבון כדי סיפוק מזונות לכל הזכאים להם, רשאי בית-המשפט לראות כחלק מן העזבון מה שנתן המוריש בלי תמורה נאותה תוך שנתיים לפני מותו, למעט מתנות ותרומות הניתנות לפי הנהוג בנסיבות הענין.

הרחבת העזבון לצרכי מזונות

(ב) בית-המשפט רשאי לחייב את המקבל להחזיר לעזבון או לשלם מזונות כדי שוויו של מה שנשאר בידו בזמן מות המוריש, ואם קיבל שלא בתום-לב - כדי שוויו של מה שקיבל.

(ג) המקבל רשאי להפחית את התמורה שנתן או שוויה ממה שעליו להחזיר או לשלם.

64. לא היה בעזבון כדי סיפוק המזונות לכל הזכאים להם, רשאי בית-המשפט, לפי הנסיבות, לחלקם ביניהם או לפסוק מזונות לאלה הנראים לו כזקוקים להם ביותר.

סדר העדיפות בין הזכאים

65. (א) הסכם בדבר מזונות לפי פרק זה ויותר עליהם, אם נעשו בחיי המוריש - בטלים, ואם נעשו אחרי מותו, טעונים אישור בית-המשפט.

(ב) הוראת-צוואה השוללת או מגבילה זכות למזונות לפי פרק זה - בטלה.

(ג) זכות למזונות לפי פרק זה אינה ניתנת להעברה, לשעבוד או לעיקול ואינה עוברת בירושה.

עסקאות בזכות למזונות

פרק חמישי: צו-ירושה וצו-קיום-צוואה

65A. (א) האפוטרופוס הכללי, כמשמעותו בסעיף 2 לחוק האפוטרופוס הכללי התשל"ח-1978, יהיה ממונה ארצי לעניני ירושה (להלן - הממונה הארצי), והמשנה לאפוטרופוס הכללי יהיה משנה לממונה הארצי.

ממונה ארצי ורשמים לעניני ירושה (תיקון התשנ"ח)

(ב) כל אחד מסגני האפוטרופוס הכללי, הכשיר להיות שופט של בית משפט שלום, יהיה רשם לעניני ירושה.

(ג) שר המשפטים רשאי למנות, נוסף על הרשמים לפי סעיף קטן (ב), עובד המדינה שהאפוטרופוס הכללי ממונה עליו, הכשיר להיות שופט של בית משפט שלום, לרשם לעניני ירושה.

(ד) שר המשפטים יקבע, בהודעה ברשומות, את אזורי פעולתם של הרשמים לעניני ירושה.

(ה) שמות סגני האפוטרופוס הכללי שהם רשמים לעניני ירושה לפי הוראות סעיף קטן (ב) ושמות הרשמים לעניני ירושה שמונו לפי סעיף קטן (ג) יפורסמו ברשומות.

66. (א) הרשם לעניני ירושה רשאי להצהיר על זכויות הירושים: בירושה על פי דין - על ידי צו ירושה; בירושה על פי צוואה - על ידי צו-קיום-צוואה (להלן - צו-קיום).

הצהרה על זכויות הירושים (תיקון התשנ"ח)

(ב) ציווה המוריש חלק מנכסיו, יינתן על אותו חלק צו-קיום, ועל הותר - צו-ירושה.

67. הוגשה בקשה לצו-ירושה או לצו-קיום, יודיע על כך הרשם לעניני ירושה ברבים ויקבע זמן מותאים שלא יפחת משבועיים להגשת התנגדות; כל המעוניין בדבר רשאי להגיש התנגדות לרשם לעניני ירושה תוך הזמן שנקבע וכל עוד לא ניתן הצו.
- הגשת התנגדויות (תיקון התשנ"ח)
- 67A. (א) על אף האמור בסעיף 66(א), בקשה לצו ירושה או לצו קיום שהוגשה לרשם לעניני ירושה תועבר לבית המשפט בכל אחד מאלה:
(1) הוגשה התנגדות לבקשה;
(2) המדינה או מוסד ממוסדותיה הם צד לבקשה;
(3) היועץ המשפטי לממשלה או בא-כוחו ראו לנכון ליזום הליך לענין הבקשה או להצטרף להליך;
(4) האפוטרופוס הכללי מייצג בבקשה אדם שמונה לו אפוטרופוס, קטין או נעדר;
(5) הצוואה נושא הבקשה היא צוואה בעל פה כמשמעותה בסעיף 23;
(6) בצוואה נושא הבקשה קיים פגם או חסר כמשמעותו בסעיף 25;
(7) על הירושה חלות הוראות הפרק השביעי;
(8) הרשם לעניני ירושה ראה לנכון להעביר את הבקשה לבית המשפט.
- מתן צו ירושה וצו קיום על ידי בית המשפט (תיקונים: התשנ"ה, התשע"ו)
- (ב) בקשה שהדיון בה הועבר לבית המשפט לפי סעיף קטן (א), יראו אותה כתובענה לפי סעיף 1 לחוק בית המשפט לעניני משפחה, התשנ"ה-1995, ובית המשפט רשאי להצהיר על זכויות היורשים כאמור בסעיף 66.
- (ג) נתן בית המשפט צו ירושה או צו קיום לפי סעיף זה, יועבר העתק הצו לרשם לעניני ירושה לשם רישום לפי סעיף 73.
68. (א) עובדת-מותו של אדם וזמן-מותו טעונים הוכחה בתעודת-מוות או בהצהרת-מוות, זולת אם התיר בית-המשפט או הרשם לעניני ירושה, מטעמים מיוחדים שיירשמו, להוכיחם באופן אחר.
(ב) צוואה, למעט צוואה בעל-פה, טעונה הוכחה בהגשת המקור; הוכח שהמקור נשמד בדרך או בנסיבות שאין בהן כדי לבטל את הצוואה, או שאי-אפשר להגיש את המקור, רשאי בית-המשפט להתיר הוכחת-הצוואה בהגשת העתק או באופן אחר.
- ראיית (תיקון התשנ"ח)
69. (א) צו-ירושה יצהיר על שמות היורשים ועל חלקו היחסי של כל אחד מהם בעזבון.
(ב) צו-קיום יצהיר שהצוואה היא בת-תוקף חוץ מהוראותיה שבית-המשפט מצא שהן בטלות.
- תכנם של צו ירושה וצו קיום
70. (א) מת יורש אחרי מות המוריש ולפני מתן הצו, או שחל באותה תקופה שינוי אחר, יפרט הצו את הפרטים האמורים בסעיף 69 כמצבם בזמן מתן הצו.
(ב) נתמנה מנהל עזבון, יצויין הדבר בצו-הירושה או בצו-הקיום.
- שינויים לאחר מות המוריש
71. צו-ירושה וצו-קיום כוחם יפה כלפי כל העולם כל עוד לא תוקנו או בוטלו.
- כוחם של צו ירושה וצו קיום
72. (א) נתן רשם לעניני ירושה או בית משפט צו ירושה או צו קיום, רשאי כל אחד מהם, לגבי צווים שנתן, לפי בקשת מעוניין בדבר, לתקנם או לבטלם על סמך עובדות או טענות שלא היו בפניו בזמן מתן הצו; ואולם ראה רשם לעניני ירושה שלא להיזקק לעובדה או לטענה שהמבקש יכול היה להביאה לפני מתן הצו, או שיכול היה להביאה לאחר מכן ולא עשה כן בהזדמנות הסבירה הראשונה, יעביר את הבקשה לבית המשפט.
(ב) תוקן או בוטל צו ירושה או צו קיום לפי הוראות סעיף קטן (א), יודיע על כך הרשם לעניני ירושה ברבים וליורשים על פי דין או לנהנים על פי הצוואה.
- תיקון וביטול של צו ירושה ושל צו קיום (תיקון התשנ"ח)

73. מי שרכש זכות בתום-לב ובתמורה בסמכו על צו-ירושה או על צו-קיום שהיה בר-תוקף אותה שעה, או מי שקיים חיוב בתום-לב בסמכו כאמור, אין לבטל זכותו או לחייבו שנית אף אם הצו תוקן או בוטל לאחר מכן.	הגנת רוכש בתום לב
73א. (א) הממונה הארצי יקבע את נוחלי עבודתם של הרשמים לעניני ירושה. (ב) הסמכויות הנתונות לממונה הארצי לפי חוק זה נתונות גם למשנה לממונה הארצי; הממונה הארצי רשאי לתת למשנה לממונה הארצי הנחיות לענין הפעלת סמכויותיו.	סמכויות הממונה הארצי ומשנהו (תיקון התשנ"ח)
73ב. (א) במילוי תפקידו לפי חוק זה אין על רשם לעניני ירושה מרות זולת מרותו של הדין. (ב) רשם לעניני ירושה לא ישמש כבא-כוחו של היועץ המשפטי לממשלה בענין שבו טיפל בכל הליך משפטי לפי חוק זה.	אי-תלות (תיקון התשנ"ח)
73ג. לרשם לעניני ירושה יהיו הסמכויות הנתונות לוועדת חקירה לפי סעיפים 9 עד 11 לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1968, ככל שהדבר דרוש למילוי תפקידו לפי חוק זה.	סמכויות חקירה (תיקון התשנ"ח)
73ד. הממונה הארצי ינהל מרשם ארצי של צווי ירושה וצווי קיום, של בקשות לצווי ירושה ולצווי קיום ושל צוואות שהופקדו לפי סעיף 21; פרטי המרשם ודרכי ניהולו ייקבעו בתקנות.	מרשם ארצי (תיקון התשנ"ח)
74. ההוצאות הכרוכות בהליכים לפי פרק זה, בסכום שיקבע בית-המשפט או הרשם לעניני ירושה, יחולו על העזבון אם לא הורה בית-המשפט או הרשם לעניני ירושה שיחולו, כולן או מקצתן, על צד אחר.	הוצאות (תיקון התשנ"ח)
75. (א) מי שיש בידו צוואה חייב למסרה, במקור או בהעתק מאושר, לרשם לעניני ירושה מיד לאחר שנודע לו על מות המצווה. (ב) המפר הוראות סעיף זה, דינו - מאסר שלושה חדשים או קנס.	מסירת צוואה לרשם לעניני ירושה (תיקונים: התשנ"ה, התשנ"ח)
76. הופקדו צוואה או זכרון דברים על צוואה שבעל פה אצל רשם לעניני ירושה או נמסרה לו צוואה לפי סעיף 75, ולא הוגשה בקשה לקיום הצוואה תוך שלושה חודשים לאחר מות המצווה או לאחר מסירת הצוואה כאמור, הכל לפי המאוחר יותר, ימסור הרשם לעניני ירושה הודעה על כך לזכאים לפי הצוואה ויודיע על כך ברבים; פרטי ההודעה ברבים ייקבעו בתקנות.	הודעה על צוואה (תיקון התשנ"ח)

**פרק ששי: הנהלת העזבון וחלוקתו
סימן א': שמירת העזבון**

77. בכל עת לאחר מות המוריש וכל עוד לא נתמנה מנהל עזבון רשאי בית-המשפט, לפי בקשת מעוניין בדבר או מיזמת עצמו, לנקוט אמצעים הנראים לו לשמירת העזבון או לשמירת זכויות בעזבון, לרבות עיכוב זמני של פעולות בנכסי העזבון, מתן צו למכירתם של נכסים פסידים שבעזבון ומינוי מנהל-עזבון זמני.	אמצעים לשמירת העזבון

סימן ב': מנהל עזבון

78. (א) בית-המשפט רשאי, לפי בקשת מעוניין בדבר, למנות, בצו, מנהל עזבון. (ב) היתה הבקשה בהסכמת כל הצדדים הנוגעים בדבר, תוגש הבקשה לרשם לעניני ירושה; הוגשה בקשה כאמור, רשאי הרשם לעניני ירושה למנות בצו מנהל עזבון, ויהיו לו, לענין המינוי, הסמכויות הנתונות לבית המשפט לפי סעיף 89.	מינוי מנהל עזבון (תיקון התשנ"ח)

79. למנהל עזבון יכול להתמנות יחיד או תאגיד או האפוטרופוס הכללי. **בשרות להתמנות**
80. לא יתמנה למנהל עזבון אלא מי שהודיע לבית-המשפט או לרשם לעניני ירושה, לפי הענין, על הסכמתו לכך. **הסכמה (תיקון התשנ"ח)**
81. קבע המוריש בצוואתו אדם שיבצע צוואתו או שינהל עזבונו, ימנה בית המשפט או הרשם לעניני ירושה, לפי הענין, אותו אדם כמנהל עזבון, זולת אם אינו יכול או אינו מסכים לקבל את המינוי או שבית המשפט או הרשם לעניני ירושה משוכנע, מטעמים מיוחדים שיירשמו, שיש סיבות מיוחדות שלא למנותו. **הוראות המוריש (תיקון התשנ"ח)**
- 81א. נתמנה מנהל עזבון לפי סעיף 78(ב) או לפי סעיף 81, יימשכו ההליכים לפי פרק זה בבית המשפט. **הליכים בבית המשפט (תיקון התשנ"ח)**
82. מנהל עזבון חייב, בכפוף להוראות בית-המשפט, לכנס את נכסי העזבון, לנהל את העזבון, לסלק את חובות העזבון, לחלק את יתרת העזבון בין היורשים, לפי צו-ירושה או צוואה מקויימת, ולעשות כל דבר אחר הדרוש לביצועם של צו-ירושה או של צוואה מקויימת. **תפקידים**
83. בית-המשפט רשאי, בכל עת, לפי בקשת מעוניין בדבר או מיזמת עצמו, לתת למנהל עזבון הוראות בכל דבר הנוגע למילוי תפקידיו. **הוראות בית-המשפט**
84. (א) בהקדם האפשרי ולא יאוחר מששים יום לאחר מינויו יגיש מנהל העזבון לאפוטרופוס הכללי פרטה של נכסי העזבון ושל חובותיו ויאמת בתצהיר שלפי מיטב ידיעתו הפרטה שלמה. (ב) הוגשה פרטה ולאחר מכן נתגלו נכסים או חובות נוספים, יגיש מנהל עזבון, תוך ארבעה-עשר יום מן היום שנתגלו, תוספת פרטה ויאמתה כאמור בסעיף-קטן (א). (ג) האפוטרופוס הכללי רשאי, אם ראה סיבות מצדיקות, להאריך את התקופות להגשת פרטה או תוספת-פרטה. **פרטת עזבון (תיקון התשמ"ה)**
85. בית-המשפט רשאי להורות - (1) שמנהל העזבון יגיש לאפוטרופוס הכללי, במועד שקבע, שומת נכסי העזבון ערוכה לתאריך שקבע בית-המשפט; (2) שהשומה האמורה תיערך על-ידי שמאי או על-ידי אדם אחר שקבע בית-המשפט. **שומה (תיקון התשמ"ה)**
- 85א. כספי העזבון שאינם דרושים לצרכי הנהלתו השוטפים, חייב מנהל העזבון להחזיקם או להשקיעם כדרוש לשם שמירת הקרן והבטחת פירות; שר המשפטים רשאי לקבוע בתקנות דרכים להשקעת כספי עזבון, שיהיו חובה על מנהל עזבון. **השקעת כספים (תיקון התשל"ז)**
86. מנהל עזבון חייב, בכל עניני העזבון, לנהל חשבונות, להגיש לאפוטרופוס הכללי דין-וחשבון כפי שיוורה ולפחות אחת לשנה ובפקיעת מישרתו, ולמסור לאפוטרופוס הכללי ידיעות מלאות לפי דרישתו. **חשבונות, דין וחשבון וידיעות (תיקון התשמ"ה)**
87. שר המשפטים רשאי, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, להתקין תקנות בדבר אופן בדיקת הפרטה והדו"חות בידי האפוטרופוס הכללי ורשאי הוא לקבוע סוגי דו"חות שהאפוטרופוס הכללי יהיה פטור מבדיקתם, בתנאים שייקבעו. **בדיקת דו"חות (תיקון התשמ"ה)**

88. מנהל עזבון אחראי לנזק שגרם עקב הפרת חובתו כמנהל עזבון; בית-המשפט רשאי לפטרו מאחריותו, כולה או מקצתה, אם פעל בתום-לב ונתכוון למילוי תפקידיו; מנהל עזבון אינו נושא באחריות אם פעל בתום-לב לפי הוראות בית-המשפט. **אחריות**
89. (א) בית-המשפט רשאי, לפני מינויו של מנהל עזבון או אחרי כן, לדרוש שמנהל העזבון ישעבד נכסים או יתן ערובה אחרת להבטחת מילוי תפקידיו וחובותיו, ורשאי בית-המשפט, בכל עת, לדרוש ערובה נוספת או לשחרר ערובה שניתנה, כולה או מקצתה.
(ב) הורה המוריש בצוואתו שמבצע צוואתו או מנהל עזבון לא יחוייב לתת ערובה, או שציין בצוואתו אדם שיבצע צוואתו או ינהל עזבון ולא הורה שעליו לתת ערובה, לא ידרוש בית-המשפט ממנהל העזבון שיתן ערובה אלא אם שוכנע, מטעמים שיירשמו, שהיו סיבות מיוחדות לעשות כן. **ערובה**
90. ערובה לפי סעיף 89 תינתן לזכות האפוטרופוס הכללי, והוא מוסמך לייצג את הזכאים בכל הנוגע למימושה. **מימוש הערובה**
91. בית-המשפט רשאי לפסוק למנהל עזבון שכר לפי כללים שקבע שר המשפטים בתקנות. **שכר (תיקון התשנ"ה)**
92. (א) מנהל עזבון רשאי, על-ידי הודעה בכתב לבית-המשפט, להתפטר מתפקידו; ההתפטרות אינה תופסת אלא אם בא עליה אישור בית-המשפט ומן היום שנקבע לכך באישור.
(ב) בית-המשפט רשאי, לפי בקשת מעוניין בדבר, או מיזמת עצמו, לפטר מנהל עזבון אם לא מילא תפקידו כראוי או אם ראה בית-המשפט סיבה אחרת לפיטוריו.
(ג) מישרתו של מנהל עזבון פוקעת אם אישר בית-המשפט שסיים תפקידו ומן היום שנקבע לכך באישור. **פקיעת המשרה**
93. מינה בית-המשפט או הרשם לעניני ירושה שני מנהלי-עזבון או יותר, יחולו ההוראות הבאות, זולת אם הורה בית-המשפט אחרת:
(1) מנהלי העזבון חייבים לפעול תוך הסכמה; בענין שדעותיהם חלוקות, יפעלו כפי שיחליט בית-המשפט;
(2) פעולה של אחד או של אחדים ממנהלי העזבון טעונה הסכמת האחרים או אישור בית-המשפט, מראש או למפרע;
(3) בענין שאינו סובל דיחוי רשאי כל אחד ממנהלי העזבון לפעול על דעת עצמו;
(4) כל מנהל עזבון אחראי לפעולת חבריו זולת אם התנגד לה או לא ידע עליה;
(5) נתפנה מקומו של אחד ממנהלי העזבון או שחדל לפעול, זמנית או לצמיתות, חייבים האחרים להודיע על כך מיד לבית-המשפט, והם חייבים ומוסמכים להמשיך בתפקידיהם כל עוד לא הורה בית-המשפט אחרת. **מנהלים אחדים (תיקון התשנ"ה)**
94. פעולה של מנהל עזבון הטעונה הסכמה או אישור לפי סעיף 93(2) תהא בת-תוקף גם באין הסכמה או אישור כזה אם נעשתה כלפי אדם שלא ידע ולא היה עליו לדעת שהיא טעונה הסכמה או אישור. **הגנת צד שלישי**
95. נתן המוריש בצוואתו הוראות בענין מן הענינים הנתונים לפי סימן זה לשיקול-דעתו של בית-המשפט, יפעל בית-המשפט בהתאם להוראות אלה, זולת אם שוכנע, מטעמים שיירשמו, שהיו סיבות מיוחדות לסטות מהן. **הוראות המוריש**
96. נתמנה האפוטרופוס הכללי כמנהל עזבון, לא יחולו הוראות הסעיפים 80, 84 עד 91. **האפוטרופוס הכללי כמנהל עזבון**

סימן ג': ניהול העזבון על ידי מנהל עזבון

97. מנהל העזבון מוסמך לעשות כל הדרוש למילוי תפקידיו; את הפעולות המנויות להלן אין סמכויות מנהל העזבון הוא מוסמך לעשות בלי שביט-המשפט אישרן תחילה:
- (1) העברה, שעבוד, חלוקה או חיסול של יחידה משקית בחקלאות, בתעשייה, במלאכה או במסחר, או של דירה;
  - (2) השכרה שחוקי הגנת הדייר חלים עליה;
  - (3) פעולה שתקפה תלוי ברישום בפנקס המתנהל על פי חוק;
  - (4) מתן ערובה;
  - (5) כל פעולה אחרת שקבע אותה בית-המשפט, בצו המינוי או לאחר מכן, כטעונת-אישור כאמור.
98. מנהל העזבון רשאי לדרוש שנכסי העזבון יימסרו לו ושחובות שהגיעו למוריש יסולקו לו, וידו בזה כיד המוריש.
99. (א) מנהל העזבון חייב להזמין את נושי המוריש להודיע לו בכתב על תביעותיהם; ההזמנה תפורסם ברבים ולמתן ההודעה תיקבע תקופה של שלושה חדשים לפחות מיום הפרסום.
(ב) בית-המשפט רשאי לפטור את מנהל העזבון מן החובה להזמין את הנושים, אם ראה שבנסיבות הענין אין הצדקה להזמין.
(ג) אין בהוראות סעיף זה כדי לגרוע מחובת מנהל העזבון לסלק חובות העזבון שעליהם נודע לו בדרך כל-שהיא.
100. (א) לסילוקם של חובות העזבון ישתמש מנהל העזבון בראש ובראשונה בכספים הנמצאים בעזבון.
(ב) במידה שסילוק החובות מצריך מימוש של נכסי עזבון, יציע אותם מנהל העזבון תחילה ליורשים ויתן להם שהות סבירה לרכשם במחיר שאינו נופל ממחיר השוק.
(ג) ציווה המוריש נכס מסויים לפלוני, לא ימומש אותו נכס כל עוד אפשר לסלק חובות העזבון מתוך נכסי-עזבון אחרים.
(ד) בית-המשפט רשאי לתת למנהל העזבון הוראות שונות מהוראות סעיף זה, ורשאי הוא להורות לו שמכירתם של נכסי-עזבון תהיה בדרך שנכסים כאלה נמכרים בהוצאה לפועל או בדרך אחרת שיקבע.
101. חוב מחובות המוריש שהיה מובטח ערב מותו, אין הוראות חוק זה פוגעות בגבייתו מתוך הבטוחה.
102. חוב מחובות המוריש שלא הגיע זמן פרעונו וחוב על תנאי רשאי בית המשפט, אם ראה סיבה לכך, להורות שיובטח או שישולק כפי שיקבע, אף לפני זמן הפרעון או בטרם התקיים התנאי.
103. הוצאות ניהול העזבון, לרבות שכרו של מנהל העזבון, יחולו על העזבון אם לא הורה בית המשפט שיחולו, כולן או מקצתן, על צד אחר.
104. (א) הסכומים הבאים (בחוק זה - חובות העזבון) יסולקו לפי סדר-עדיפות זה:
(1) ההוצאות הכרוכות בהלויית המוריש, בקבורתו ובהצבת מצבה על קברו, לפי הנהוג באותן נסיבות;

(2) ההוצאות של צו-ירושה, של צו-קיום ושל ניהול העזבון במידה שהן חלות על העזבון;

(3) החובות שהמוריש היה חייב ערב מותו ולא נתבטלו במותו (בחוק זה - חובות המוריש), לרבות המגיע לאשתו על פי כתובה במידה שסכום הכתובה אינו עולה על סכום סביר;

(4) המגיע לבן-זוגו של המוריש על פי עילה הנובעת מקשר האישות, פרט לכתובה כאמור בפסקה (3), והמגיע לבן-זוג לפי חוק יחסי-ממון בין בני-זוג, התשל"ג-1973, או לפי הסכם-ממון כמשמעותו באותו חוק.

(ב) חובות העזבון בעלי עדיפות שווה יסולקו לפי יחס הסכומים שלהם.

(ג) עדיפותם של מסים ותשלומי-חובה אחרים תהיה בהתאם להוראות החוקים הדנים

בהם.

(ד) חובות העזבון עדיפים על מזונות מן העזבון.

105. (א) היה מקום להניח שיהיה בעזבון כדי סילוק כל חובות העזבון, רשאי מנהל העזבון לסלק חובות גם לפני גמר בירורם של שאר החובות.

(ב) קיים חשש שלא יהיה בעזבון כדי סילוק כל חובות העזבון, לא יסלק מנהל העזבון אלא חובות שבית המשפט התיר סילוקם, במלואם, בחלקם או בשיעורים, הכל כפי שהורה בית המשפט.

(ג) לענין סעיף זה "חובות העזבון" - גם מזונות מן העזבון במשמע.

בירורם וסילוקם של חובות

106. התברר שאין בעזבון כדי סילוקם של כל חובות העזבון, חייב מנהל העזבון להגיש בקשה למתן צו ניהול העזבון בפשיטת-רגל לפי דיני פשיטת-רגל, אם לא ציווה בית המשפט על דרך אחרת של חיסול העזבון.

פשיטת רגל של העזבון

סימן ד': חלוקת העזבון על ידי מנהל עזבון

107. (א) אחרי סילוקם של חובות העזבון ושל המזונות מן העזבון תחולק יתרת העזבון בין הירשים.

(ב) אין לחלק את יתרת העזבון כל עוד לא עברה התקופה שנקבעה בהזמנת הנושים; ואין לחלקה כל עוד לא נקבעו הזכויות התלויות, לפי סעיף 3(ב), בלידתו של אדם.

(ג) בית המשפט רשאי, אם ראה שהעזבון מאפשר זאת, להתיר חלוקת מקצת העזבון עוד לפני סילוק חובות העזבון והמזונות מן העזבון ולפני תום המועדים לפי סעיף קטן (ב).

(ד) הורה המוריש בצוואתו בדבר מועד מאוחר יותר לחלוקת העזבון, ינהגו לפי הוראות הצוואה, אם לא הורה בית המשפט לשנות את מועד החלוקה.

מועד החלוקה

108. (א) מי שערב מות המוריש היה גר עמו בדירתו, בין שהמוריש היה בעל הדירה ובין ששכר אותה, רשאי להוסיף ולגור בה שלושה חדשים, ואם היה יורש - ששה חדשים לאחר מות המוריש, ורשאי הוא להשתמש, אותה תקופה, במטלטלי משק-הבית המשותף במידה שהשתמש בהם ערב מות המוריש.

מגורים וכלכלה לזמן מעבר

(ב) מי שערב מות המוריש היה גר עמו ואותו זמן היתה כלכלתו על המוריש, רשאי לקבל כלכלתו מן העזבון חודש ימים לאחר מות המוריש.

(ג) אין בזכויות לפי סעיף זה כדי לחייב אדם כלפי העזבון או לגרוע מחלקו של יורש בעזבון; ואין בהן כדי להוסיף על הוראות החוקים להגנת הדייר או לגרוע מהן, או לגרוע מהוראות סעיף 115.

109. (א) נכסי העזבון יחולקו בין היורשים לפי שוויים בזמן החלוקה.
נושא החלוקה
(ב) שבח הנכסים, פירותיהם וכל מה שבא במקום הנכסים ממות המוריש עד לחלוקת העזבון – של העזבון הם, והוא הדין לגבי פחת הנכסים ולגבי תשלומים המוטלים עליהם.
(ג) לא היה בעזבון, אחרי סילוקם של חובות העזבון ושל המזונות מן העזבון, כדי כל המנות, יופחתו המנות לפי יחס שוויין במות המצווה, זולת אם היתה בצוואתו הוראה אחרת לענין זה.
110. (א) נכסי העזבון יחולקו בין היורשים על פי הסכם ביניהם או על פי צו בית-המשפט.
חלוקה על פי הסכם
(ב) מנהל העזבון יציע ליורשים תכנית לחלוקת הנכסים וינסה להביאם לידי הסכמה.
(ג) נעדר אחד היורשים ולא היה מיוצג כדיון, יבוא אישורו של בית-המשפט במקום הסכמתו.
(ד) מתחלקים נכסי העזבון על פי הסכם בין היורשים, לא יחולו הוראות הסעיפים 112 עד 117.
111. (א) באין הסכם בין היורשים יחולקו נכסי העזבון ביניהם על פי צו בית-המשפט.
חלוקה על פי צו בית-המשפט
(ב) מנהל העזבון יביא לפני בית-המשפט תכנית לחלוקת הנכסים.
(ג) הורה המוריש בצוואתו כיצד יחולקו נכסי העזבון בין היורשים, ינהג בית-המשפט לפי הוראות הצוואה, זולת אם שוכנע, מטעמים שיירשמו, שהיו סיבות מיוחדות לסטות מהן; באין הוראות כאלה בצוואת המוריש, ינהג בית-המשפט לפי הכללים שבסעיפים 112 עד 117.
112. נכסי העזבון יחולקו בין היורשים ככל האפשר בעין, בשים-לב לתועלת שנכס פלוני עשוי להביא ליורש פלוני ולערך הרגשי שיש לנכס פלוני לגבי יורש פלוני.
חלוקת נכס כנגד נכס
113. (א) נכס שאינו ניתן לחלוקה ונכס שעל-ידי חלוקה היה מאבד שיעור ניכר מערכו, לרבות יחידה בחקלאות, בתעשייה, במלאכה או במסחר, ולמעט משק חקלאי שסעיף 114 חל עליו – יימסר ליורש המרבה במחירו, ובלבד שלא יפחת ממחיר השוק; הסכום שהציע אותו יורש ייזקף על חשבון המגיע לו מן העזבון, ואם עלה על המגיע כאמור, ישלם היורש את הסכום העודף.
(ב) לא הסכים אף יורש אחד לרכוש את הנכס כאמור בסעיף-קטן (א), יימכר הנכס ודמי המכר יחולקו.
(ג) בית-המשפט רשאי להורות שהמכירה תהיה בדרך שנכסים כאלה נמכרים בהוצאה לפועל או בדרך אחרת שיקבע, ורשאי הוא לקבוע את תנאי התשלום לפי סעיף-קטן (א) ותנאי תשלום דמי המכר לפי סעיף-קטן (ב).
114. (א) משק חקלאי שהוא יחידה שחלוקתה היתה פוגעת בכושר-קיומה כמשק חקלאי העשוי לפרנס משפחה חקלאית – יימסר ליורש המוכן ומסוגל לקיימו, והוא יפצה את היורשים האחרים במידה ששווי המשק עולה על המגיע לו מן העזבון.
(ב) באין הסכמה בין היורשים בשאלה מי מהם מוכן ומסוגל לקיים את המשק החקלאי, מה הם הנכסים המהווים את המשק החקלאי, מהו שווי המשק לצורך החישוב בין היורשים ובדבר צורת הפיצוי ליורשים האחרים, זמני סילוקו והבטחתו – יחליט בית-המשפט לפי הנסיבות.
(ג) היו שני יורשים או יותר, ובהם בן-זוגו של המוריש, מוכנים ומסוגלים לקיים את המשק החקלאי – בן-זוגו של המוריש עדיף על יורשים אחרים.
(ד) היה יורש עובד במשק החקלאי בחיי המוריש או שהשקיע בו מהונו ולא קיבל תמורה כפי שאדם אחר היה מקבלה, יובא זאת בחשבון בקביעת הפיצוי האמור.

115. (א) דירה שהמוריש היה ערב מותו בעלה וגר בה, רשאים בן-זוגו, ילדיו והוריו שהיו גרים בה אותה שעה עם המוריש, להוסיף ולגור בה כשוכרי הירושים שבחלקם נפלה הדירה; דמי השכירות, תקופתה ותנאיה ייקבעו בהסכם בין הנשואים בדירה לבין אותם הירושים, ובאין הסכם ביניהם - על-ידי בית-המשפט.

דירת המגורים
(תיקון התשל"ז)

(ב) בית-המשפט רשאי לקבוע, לפי בקשת הירושים האמורים:

(1) שיוסיפו לגור בדירה רק אלה שאין להם דירה אחרת למגורים;
(2) שהנשואים בדירה יוסיפו לגור רק בחלק מן הדירה, ובלבד שחלק זה יכלול את המטבח וחדרי-השירות, אם ישנם.

(ג) הוראות סעיפים קטנים (א) ו-(ב) יחולו גם על דירה ששכר המוריש לתקופה העולה על עשרים וחמש שנים וגר בה ערב מותו והשכירות לא נתבטלה במוותו; והוא, על אף האמור לענין זה בחוזה השכירות.

(ד) דירה שהמוריש שכר לתקופה קצרה יותר וגר בה ערב מותו, זכות השכירות בה על פי חוזה שאינה מתבטלת במוות המוריש ואינה זכות לפי חוקי הגנת הדייר, תימסר לבן-זוגו, לילדיו ולהוריו שהיו גרים באותה דירה עם המוריש ערב מותו.

116. נכסים שלא ניתן לנהוג בהם לפי הסעיפים 112 עד 115 יחולקו בין הירושים על פי גורל.

חלוקה על-פי הגרלה

117. (א) מקום שהוראות סימן זה נותנות זכות לאחד הירושים, גם יורשים אחדים במשמע אם הסכימו להשתמש באותה זכות במשותף.

תיאום הזכויות של יורשים
אחדים

(ב) רצו יורשים אחדים להשתמש באותה זכות כל אחד בפני עצמו, יכריע ביניהם בית-המשפט.

(ג) אין למסור נכס אחד ליורשים אחדים בלי הסכמתם.

118. (א) מנהל העזבון יגיש לבית-המשפט, תוך שלושים יום לאחר חלוקת העזבון, פרטה של חלוקת העזבון ויאמת בתצהיר את שלמות הפרטה.

פרטת חלוקה

(ב) הפרטה תציין את הנכסים שכל אחד מן הירושים קיבל מן העזבון ותכלול שומת שוויים של נכסים אלה בזמן החלוקה, אם לא ויתרו הירושים על השומה.

119. חולק העזבון ולאחר מכן נתגלו נכסי-עזבון נוספים, יחולקו אף הם לפי הוראות סימן זה, אך אין לחזור ולחלק את אשר חולק אלא בהסכמת הנוגעים בדבר או במידה שנראה לבית-המשפט שהחלוקה הקודמת היתה נעשית אחרת אילו הנכסים הנוספים היו ידועים אותו זמן.

חלוקה נוספת

120. (א) חולק העזבון, אם על פי הסכם בין הירושים ואם על פי צו בית-המשפט, ולאחר מכן נודעו עובדות המראות ששומת נכס מנכסי העזבון היתה מוטעית ביותר מששית, או שתוקן או בוטל צו-הירושה או צו-הקיום שעל יסודם נעשתה החלוקה, חייבים אלה שקיבלו יותר מחלקם להחזיר את היתרה לאלה שקיבלו פחות מחלקם, ובלבד שמי שקיבל מנכסי העזבון בתום-לב אינו חייב להחזיר אלא מה שנשאר בידו.

תיקון חלוקה

(ב) באין הסכמה בין הצדדים יקבע בית-המשפט, לפי הנסיבות, אם החזרה תהיה בעין או בכסף.

סימן ה': ניהול העזבון וחלוקתו על-ידי הירושים

121. (א) נתמנה מנהל עזבון, אין הירושים רשאים לעשות בעזבון, אלא ברשות מנהל העזבון או בית-המשפט.

הוראה כללית

(ב) לא נתמנה מנהל עזבון, ינוהל ויחולק העזבון על-ידי הירושים לפי הוראות סימן זה.

122. (א) בניהול העזבון חייבים הירושים לפעול תוך הסכמה; בענין שדעותיהם חלוקות יפעלו כפי שיחליט בית-המשפט.
(ב) פעולה של אחד או אחדים מן הירושים טעונה הסכמת האחרים או אישור בית-המשפט, מראש או למפרע. בתובענה של אחד הירושים או נגד אחד הירושים יכול שהאישור יינתן על-ידי בית-המשפט הדן בתובענה.
(ג) בענין שאינו סובל דיחוי רשאי כל אחד מן הירושים לפעול על דעת עצמו.
123. (א) הירושים רשאים להזמין את נושי המוריש להודיע להם בכתב על תביעותיהם; ההזמנה תפורסם ברבים ולמתן ההודעה תיקבע תקופה של שלושה חדשים לפחות מיום הפרסום.
(ב) אין בהוראות סעיף זה כדי לגרוע מחובת הירושים לסלק חובות העזבון שעליהם נודע להם בדרך כל-שהיא.
124. על סילוק חובות העזבון על-ידי הירושים יחולו, בשינויים המחוייבים, הוראות הסעיפים 100 עד 106.
125. על חלוקת העזבון בין הירושים יחולו, בשינויים המחוייבים, הוראות הסעיפים 107 עד 120; הגשת פרטת חלוקה כאמור בסעיף 118 תהא רשות בידי הירושים, כולם או מקצתם.

סימן ו': אחריות הירושים לחובות העזבון

126. עד לחלוקת העזבון אין הירושים אחראים לחובות העזבון אלא בנכסי העזבון.
127. (א) חולק העזבון אחרי שהוזמנו הנושים לפי סעיף 99 או לפי סעיף 123 ואחרי שסולקו החובות שהיו ידועים בזמן החלוקה, אין יורש אחראי לחובות שלא סולקו אלא אם הוכח שידע עליהם בזמן החלוקה ועד כדי שוויו של מה שקיבל מן העזבון.
(ב) פרטת החלוקה לפי סעיף 118 או לפי סעיף 125 תהיה ראויה לכאורה למה שכל יורש קיבל מן העזבון, ואם היתה כלולה בה שומה - גם לשוויו.
128. (א) חולק העזבון בלי שהוזמנו הנושים ובלי שסולקו החובות שהיו ידועים בזמן החלוקה, אחראי כל יורש לחובות שלא סולקו כדי שוויו של כל העזבון בזמן החלוקה; אולם אם הוכיח שלא ידע על חוב פלוני בזמן החלוקה, יהיה אחראי לו רק כדי שוויו של מה שקיבל מן העזבון.
(ב) הוכחת שוויו של העזבון או של מה שיוורש קיבל מן העזבון - על היורש.
129. על אף האמור בסעיפים 127 ו-128 -
(1) יורש שהעלים מנכסי העזבון ומנע בכך סילוקם של חובות, אחראי לכל החובות שלא סולקו כדי שוויו של כל העזבון בזמן החלוקה;
(2) יורש שהעלים קיומו של חוב או הכשיל בדרך אחרת את סילוקו, אחראי לאותו חוב כדי שוויו של כל העזבון בזמן החלוקה.
130. (א) יורש שהעביר או ששיעבד את חלקו בעזבון שטרם חולק, כאמור בסעיף 7, אין הדבר פוגע באחריותו לחובות העזבון.
(ב) מקבל ההעברה אחראי, כערב לאותו יורש, לחובות העזבון שלא סולקו לפני חלוקתו כדי שוויו של מה שקיבל מן העזבון, ומקבל השעבוד - כדי מה שקיבל תוך מימוש השעבוד.

131. (א) הזוכה במנה אינו אחראי, על אף האמור בסעיפים 127 עד 130, לחובות העזבון שלא סולקו לפני חלוקתו, אלא כדי שוויו של מה שקיבל מן העזבון, ונושה אינו רשאי לגבות ממנו כל עוד הוא יכול לגבות מיורש שאינו זוכה במנה. (ב) הזוכה במנה אינו אחראי למנותיהם של זוכים אחרים.	אחריות של הזוכה במנה
132. (א) נושה שיורש אחראי לחובו לפי הוראות סימן זה, רשאי לתבוע ממנו את מלוא תביעתו במידה שאינה עולה על היקף אחריותו של היורש, ובלבד שהודיע על תביעתו תוך התקופה שנקבעה בהזמנה לפי סעיף 99 או סעיף 123, אם היתה הזמנה כזאת. (ב) נושה שלא הודיע על תביעתו תוך התקופה שנקבעה בהזמנה לפי סעיף 99 או סעיף 123, ואין לו הצדקה לאי-הודעתו, אינו רשאי לתבוע מיורש אלא חלק יחסי מתביעתו כיחס חלקו של אותו יורש בעזבון כולו, ותוך שנתיים מתום אותה תקופה.	אחריות לחוב כולו או לחלק ממנו
133. מי שאחראי לחובות העזבון לפי הוראות סימן זה, רשאי בית-המשפט לפטרו מאחריותו, כולה או מקצתה, אם נהג לגבי חובות העזבון בתום-לב ומה שקיבל מהעזבון הוא מועט או שיש סיבה מיוחדת אחרת המצדיקה פטור זה.	פטור מאחריות
134. (א) היורשים בינם לבין עצמם נושאים בחובות העזבון לפי יחס חלקיהם בעזבון, זולת אם הורה המוריש בצוואתו על חלוקה אחרת של נטל החובות, ובלבד שלא ישא יורש בחובות העזבון בסכום העולה על אחריותו לנושים. (ב) יורש שסילק לנושה יותר מכפי שמוטל עליו בינו לבין היורשים האחרים רשאי לדרוש מן האחרים החזרת היתרה במידה שסילקו פחות מכפי שמוטל עליהם.	חלוקת נטל החובות בין היורשים לבין עצמם
פרק שביעי: משפט בין-לאומי פרטי	
135. בפרק זה "מושב של אדם" - המקום בו נמצא מרכז-חייו; קטין, פסול-דין ואדם שמונה לו אפוטרופוס, חזקה עליו שמושבו הוא במקום-מושבו של נציגו כמשמעותו בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962, כל עוד לא הוכח שמרכז-חייו נמצא במקום אחר.	הגדרה (תיקון התשע"ו)
136. בית-משפט בישראל מוסמך לדון בירושתו של כל אדם שמושבו ביום-מותו היה בישראל או שהניח נכסים בישראל.	סמכות בית-המשפט הישראליים
137. על הירושה יחול דין מושבו של המוריש בשעת מותו, חוץ מן האמור בסעיפים 138 עד 140.	ברירת הדין
138. נכסים העוברים בירושה לפי דין מקום-הימצאם בלבד, יחול על ירושתם אותו דין.	דין נכסים מסויימים
139. על הכשרות לצוות יחול דין מושבו של המצווה בשעת עשיית הצוואה.	כשרות לצוות
140. (א) צוואה כשרה מבחינת צורתה אם היא כשרה לפי הדין הישראלי, לפי דין מקום עשייתה, לפי דין מקום מושבו או מקום מגוריו הרגיל או לפי דין אזרחותו של המצווה בשעת עשייתה או בשעת מותו, ובמידה שהצוואה נוגעת למקרקעין - גם לפי דין מקום הימצאם. (ב) לענין החלתו של דין זר לפי סעיף זה יראו את הכשרות הדרושה למצווה או לעדי הצוואה כענין שבצורה.	צורת הצוואה (תיקון התשל"ו)
141. לענין קביעת הסמכות והדין לפי הסעיפים 136 עד 140 תהיה לכל מונח המשמעות שיש לו בדין הישראלי.	מיון מונחים

142. על אף האמור בחוק זה, כשחל הדין של מדינה פלוניית ואותו דין מפנה אל דין-חוץ, אין נזקקים להפנייה, אלא יחול הדין הפנימי של אותה מדינה; אולם כשהדין של אותה מדינה מפנה אל הדין הישראלי, נזקקים להפנייה ויחול הדין הפנימי הישראלי.
- דין-חוץ המפנה אל דין אחר
143. על אף האמור בחוק זה, כשחל דין-חוץ, אין נזקקים לו במידה שהוא מפלה מטעמי גזע, דת, מין או לאום או סותר תקנת הציבור בישראל.
- דין-חוץ שאין נזקקים לו (תיקון התשנ"ח)
144. על אף האמור בחוק זה, דין-חוץ המקנה זכויות-ירושה על פי דין למי שאיננו קרוב למוריש קרבת-דם או קרבה של נישואין, חיתון או אימוץ, אין נזקקים לו אלא במידה שאותו דין-חוץ מכיר בזכויות-ירושה כאמור המוקנות בדין הישראלי.
- סייג לתחולת דין-חוץ
- פרק שמיני: הוראות שונות**
145. לא היה למוריש אלא יורש אחד, יהיו הוראות חוק זה בענין חלק בעזבון חלות על העזבון כולו, והוראות חוק זה בענין חלוקת העזבון - על מיזוגם של נכסי העזבון עם נכסי היורש היחיד.
- דין יורש יחיד
146. אדם שבמותו היה נשוי ליותר מאשה אחת, מה שמגיע לבן-זוג בירושה על פי דין יחולק בין אלמנותיו בשווה.
- ירושה במקרים מסויימים
147. סכומים שיש לשלם עקב מותו של אדם על פי חוזה-ביטוח, על פי חברות בקופת-קיצבה או בקופת-תגמולים או על פי עילה דומה, אינם בכלל העזבון, זולת אם הותנה שהם מגיעים לעזבון.
- דין תשלומים על פי ביטוח וכו'
148. חוק זה אינו בא לפגוע ביחסי-ממון בין איש לאשתו או בזכויות הנובעות מקשר האישות; אולם על זכויות ירושה ועל זכויות למזונות מן העזבון לא יחול אלא חוק זה.
- שמירת דיני משפחה
149. לענין ירושה בטלים הדינים המיוחדים הנוגעים למקרקעין מסוג "מירי".
- ביטול "מירי"
150. בעניני ירושה לא יחול סימן 46 לדבר המלך במועצתו לארץ-ישראל, 1922-1947.
- עצמאות החוק
151. בית-המשפט המוסמך לפי חוק זה הוא בית-המשפט לעניני משפחה.
- בית המשפט המוסמך (תיקון התשנ"ח)
- 151א. הרואה עצמו נפגע מהחלטת רשם לעניני ירושה רשאי לערער עליה לפני בית המשפט המוסמך לפי סעיף 151, שידון בערעור בשופט אחד.
- ערעור על החלטת רשם לעניני ירושה (תיקון התשנ"ח)
152. (בוטל).
- (תיקון התשנ"ה)
153. בכל ענין המסור לפי חוק זה לבית-המשפט, רשאי לפנות אליו כל מי שמעוניין בדבר; כן רשאי היועץ המשפטי לממשלה או בא-כוחו, אם הוא סבור שיש בדבר ענין לציבור, לפתוח בכל הליך משפטי לפי חוק זה, לרבות ערעור, ולהתייצב ולטעון בכל הליך כזה.
- הצדדים לדין
154. יורש או זכאי למזונות מן העזבון שלדעת בית-המשפט נבצר ממנו לשמור בעצמו או על ידי נציגו על זכויותיו בעזבון, רשאי בית-המשפט, לפי בקשת מעוניין בדבר או מיזמת עצמו, למנות לו אפוטרופוס לשמירת זכויותיו בעזבון.
- אפוטרופוסות לעניני ירושה

155. (א) על אף האמור בסעיפים 66(א) ו-151 מוסמך בית-הדין הדתי שהיה לו שיפוט בעניני המעמד האישי של המוריש, לתת צו-ירושה וצו-קיום-צוואה ולקבוע זכויות למזונות מן העזבון, אם כל הצדדים הנוגעים בדבר לפי חוק זה הביעו בכתב הסכמתם לכך.

(א1) נתן בית הדין צו ירושה או צו קיום צוואה לפי סעיף זה, יועבר העתק הצו לרשם לעניני ירושה לשם רישום לפי סעיף 73ד.

(ב) היה בין הצדדים הנוגעים בדבר לפי חוק זה קטין, פסול דין או נעדר שאין לו אפוטרופוס, רשאי בית הדין הדתי למנות לו אפוטרופוס לענין מתן הסכמה לשיפוט בית הדין הדתי ולענין ייצוגו לפניו.

(ג) בענין שהובא בפני בית-דין דתי בהתאם לסעיף-קטן (א) מוסמך בית-הדין הדתי, על אף האמור בסעיף 148, לנהוג לפי הדין הדתי הנוהג בו, ובלבד שאם היה בין הצדדים קטין או מי שהוכרז פסול-דין, לא יהיו זכויות-הירושה שלו, אם על פי דין ואם על פי צוואה, וזכויותיו למזונות מן העזבון פחותות ממה שהיו לפי חוק זה.

(ד) בענין שהובא לפני בית דין דתי בהתאם לסעיף קטן (א), מוסמך בית הדין הדתי גם למנות מנהל עזבון ולחלק נכסי העזבון, ויחולו סימנים א' עד ה' לפרק הששי, למעט סעיפים 105 ו-106, ובכל מקום בסימנים אלה שמדובר בבית המשפט יראו כאילו מדובר בבית דין דתי.

(ה) סעיף-קטן (א) אינו בא לפגוע בסעיף 4 לחוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושים), התשי"ג-1953.

(ו) בסעיף זה "בית-דין דתי" - בית-דין רבני, בית-דין שרעי, בית-דין של עדה נוצרית ובית-דין דרוזי.

שיפוט בתי-דין דתיים
(תיקונים: התשמ"א,
התשנ"ח)

156. (א) בטלים -

ביטולים

- (1) סעיפים 877 עד 880, 1570, 1571, 1594 פסוק שני, 1595 עד 1605 למגילה;
- (2) פקודת הירושה;
- (3) סעיף 4 לחוק שיווי זכויות האשה, התשי"א-1951.
- (ב) בדבר המלך במועצתו לארץ-ישראל, 1947-1922 -
- (1) בסימן (1)51 יימחק "ירושות, צוואות ועזבונות";
- (2) בסימן (1)54 יימחק "וקיום צוואות".

157. מי שמת לפני תחילתו של חוק זה, יחול על ירושתו הדין שעמד בתקפו ערב תחילתו של חוק זה.

הוראות מעבר

158. (א) צוואה שנעשתה לפני תחילתו של חוק זה והמצווה מת אחרי תחילתו -

- (1) כשרה, מבחינת צורתה ומבחינת תכנה, אם היתה כשרה ערב תחילתו של חוק זה או לפי הוראות חוק זה;
- (2) אין לפסלה בשל דבר שאיננו עילה לביטול צוואה לפי חוק זה.

(ב) מי שעשה צוואה לפני תחילתו של חוק זה רשאי לבטלה, אחרי תחילתו, לפי הוראות חוק זה.

דין צוואות קודמות

159. הליכים בעניני ירושה שהתחילו לפני תחילתו של חוק זה, יימשכו כאילו לא היה חוק זה בתקפו.

הליכים תלויים

160. (א) שר המשפטים ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל ענין הנוגע לביצועו, וכן בענינים אלה:

ביצוע ותקנות
(תיקון התשנ"ח)

- (1) עשיית צוואה בפני רשות בחוץ-לארץ והפקדת צוואה בחוץ-לארץ;
- (2) רישום מרכזי של צוואות שנעשו בפני רשות ושל צוואות שהופקדו;

- (3) מתן הודעה אישית למעוניינים נוסף על הודעה ברבים; מתן הודעה אישית או הודעה ברבים במקרים נוספים על אלה המפורטים בחוק זה; צורתן של הודעות ברבים ודרכי-פרסומן בארץ ובחוץ-לארץ;
- (4) חשבונות שעל מנהלי-עזבון לנהלם;
- (5) סדרי הדין;
- (6) מועדים שבסדרי דין, לרבות מועדים לענין בקשה שהוגשה לבית דין דתי;
- (7) אגרות, שכר והוצאות.
- (ב) תקנות לפי פסקאות (6) ו-(7) של סעיף קטן (א) טעונות אישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת.

161. תחילתו של חוק זה, תשעה חדשים מיום פרסומו ברשומות.¹ תחילה

דב יוסף
שר המשפטים

לוי אשכול
ראש הממשלה

שניאור זלמן שזר
נשיא המדינה

---

1. פורסם ברשומות ביום ח' באדר א' התשכ"ה (10 בפברואר 1965).

